

Vergaderjaar 2024–2025

35 165

Verkiezingen

Nr. 92

VERSLAG VAN DE RAPPORTEURS

Vastgesteld op 2 juli 2025

Introductie

De commissie voor Koninkrijksrelaties heeft ons op 27 juni 2024 mandaat verleend voor de invulling van ons EU-rapporteurschap over de Relatie van de Caribische delen van het Koninkrijk met de EU. Dit verslag gaat in op mogelijke drempels voor deelname aan de Europese verkiezingen voor inwoners van de CAS. Hoewel de CAS-landen als Landen en Gebieden Overzee (LGO) niet tot het grondgebied van de EU behoren en EU-wetgeving daar niet automatisch van toepassing is, geldt het EU-burgerschap wél voor Nederlandse staatsburgers die daar wonen. Vanuit het gelijkheidsbeginsel (artikel 21 EU-Handvest van de Grondrechten), ligt het voor de hand dat zij in gelijke mate moeten kunnen deelnemen aan de verkiezingen voor het Europees Parlement. Ook eerdere uitspraken van de Raad van State¹ en het Europese Hof van Justitie² benadrukken dat er geen onderscheid mag zijn tussen Nederlandse kiezers op de CAS en elders buiten Europa.

Voor dit verslag hebben we een analyse gedaan van het stemgedrag op de CAS. Daarnaast hebben wij onderzoek laten doen door studenten van de Haagse Hogeschool (minor Koninkrijksrelaties) en de Universiteit van Aruba onder 550 kiesgerechtigde inwoners. Tot slot hebben wij gesprekken gevoerd met de Staten van de CAS.

De opkomst bij de Europese verkiezingen op de CAS bleef in 2024 met 38% van de geregistreerde kiezers beduidend achter bij andere Nederlanders buiten Europa (49%).

Uit onze analyse en het onderzoek komen drie mogelijke drempels naar voren:

1. **Registratiedrempels** – Het registratieproces wordt door inwoners van de CAS als ingewikkeld en omslachtig ervaren. Ze moeten zich actief registreren bij de gemeente Den Haag en ontvangen hun stembiljet

¹ <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@5437/200404446-1b/#highlight=200404446%2f1b>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A62004CJ0300>

- niet automatisch, zoals in andere delen van het Koninkrijk. Ook is de deadline voor registratie vroeger dan in de Franse gebieden overzee.
2. Fysieke drempels – Het aantal stemlocaties is beperkt, in tegenstelling tot andere delen van het Koninkrijk.
 3. Beperkte informatievoorziening – Veel kiesgerechtigden zijn niet op de hoogte van hun stemrecht of het belang van de Europese verkiezingen, vooral onder Papiaments- en Engelstalige inwoners is dit het geval.

Op basis van deze bevindingen doen wij in dit verslag aanbevelingen en formuleren wij vragen aan de bewindspersonen. De vragen en antwoorden kunnen worden betrokken bij het commissiedebat over Koninkrijksrelaties en Europa en de verdere behandeling van het Europese verkiezingsproces voor de CAS.

NB: De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft bij de evaluatie van de Europese verkiezingen 2024 aangegeven te overwegen om het aantal briefstembureaus op de CAS-landen uit te breiden.³ Daarnaast heeft het ministerie aanvullend onderzoek uitgezet bij de Universiteit van Curaçao (UoC) naar de drempels die kiesgerechtigden ervaren bij registratie en het uitbrengen van hun stem. Deze uitkomsten kunnen als aanvulling dienen op de bevindingen in dit verslag en eveneens betrokken worden bij de voorbereiding van het commissiedebat KR en Europa.

Aanbevelingen

Op basis van onze bevindingen (zie onder Bevindingen) doen wij de volgende aanbevelingen aan de commissie Koninkrijksrelaties:

1. Vraag de Minister van BZK om een reactie op dit verslag en op onderstaande vragen die hieruit voortvloeien, met het verzoek de antwoorden tijdig voor het commissiedebat Koninkrijksrelaties en Europa aan de Kamer te sturen.
2. Betrek dit verslag bij het commissiedebat over Koninkrijksrelaties en Europa.

Dit verslag geeft aanleiding tot het stellen van een aantal vragen aan de Minister van BZK en/of de Staatssecretaris BZK en Koninkrijksrelaties:

1. Automatische toezending stembiljetten
Acht de Minister het wenselijk dat kiesgerechtigden op de CAS hun stembiljet automatisch per post of digitaal ontvangen, zoals andere Nederlanders in het buitenland? Welke belemmeringen moeten daarvoor worden weggenomen? Is de Minister bereid te onderzoeken of distributie van stembiljetten via de lokale postdiensten op de CAS haalbaar is, zodat de drempel voor fysiek ophalen vervalt?
2. Uitbreiding stemlocaties
Welke organisatorische en juridische vereisten (personeel, beveiliging, logistiek) ziet de Minister voor het uitbreiden van het aantal stemlocaties op Curaçao, Aruba en Sint-Maarten? Op welke termijn kan dit gerealiseerd worden?
3. Verbeteren registratieproces en briefstemmen
 - a. Welke concrete stappen onderneemt de Minister om, in overleg met de CAS-landen, registratie in het permanente kiesregister te vereenvoudigen? Zijn er mogelijkheden om het beter digitaal toegankelijk te maken?
 - b. Op welke wijze is de privacy met het huidige proces, waarbij een kopie van het paspoort moet worden opgestuurd voor registratie

³ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024Z20537&did=2024D48441

- en worden overlegd bij briefstemmen geborgd? Welke alternatieven (zoals digitale identificatie) worden overwogen?
- c. Waarom wordt de mogelijkheid tot fysieke inschrijving via de Nederlandse Vertegenwoordiging niet actief gecommuniceerd? Hoe kan dit kanaal beter worden benut?
 - d. Waarom sluit de Nederlandse deadline voor registratie (25 april 2024) niet aan bij internationale voorbeelden zoals Frankrijk (1 mei 2024). Is de Minister bereid deze termijn te harmoniseren?
 - e. Welke aanpassing is nodig om studenten uit de CAS die in Nederland studeren automatisch in te schrijven in het permanente kiesregister, vergelijkbaar met de Franse praktijk?

Doel

Het doel van dit EU-rapporteurschap is om de commissie Koninkrijksrelaties beter te informeren over de stemmogelijkheden van EU-burgers in de CAS en eventuele knelpunten te signaleren in het verkiezingsproces.

Terugkoppeling van het rapporteurschap: Bevindingen

Tijdens dit EU-rapporteurschap stonden, naast een analyse van de uitslagen, gesprekken met volksvertegenwoordigers en een onderzoek onder inwoners van de CAS centraal. Deze informatiebronnen wijzen unaniem op structurele drempels bij de uitoefening van het Europees kiesrecht. In deze paragraaf lichten wij de belangrijkste bevindingen toe en markeren we de bijbehorende dilemma's.

1. Registratie: omslachtig en niet-digitaal

Inwoners van de CAS moeten zich actief registreren bij de gemeente Den Haag om te kunnen stemmen, via een proces dat veel handmatige stappen vereist (downloaden, printen, ondertekenen, scannen, uploaden of verzenden per post, samen met een kopie van het identiteitsbewijs). Alternatieven zoals DigiD-gebaseerde registratie zijn momenteel niet beschikbaar. Als een wijziging in het register moet worden doorgevoerd moet opnieuw via een persoonlijke uploadlink, e-mail of post de identiteit worden aangetoond.⁴

Sinds 2017 krijgen Nederlanders als ze zich al eens hebben geregistreerd voor de Europese verkiezingen, automatisch een oproep om te stemmen. Ze krijgen de aankondiging en de stembescheiden dan toegestuurd zonder dat ze daarvoor nog zelf actie hoeven te ondernemen.⁵ Als ze zich alleen hebben ingeschreven voor bijvoorbeeld de Tweede Kamerverkiezingen, ontvangen bericht van de gemeente Den Haag dat er nog geen registratie voor de Europese verkiezingen is gedaan.

In tegenstelling tot studenten uit de Franse LGO's worden inwoners van de CAS-eilanden die studeren aan een opleiding in Europees Nederland (jaarlijks starten ongeveer 1.500 studenten afkomstig uit de CAS en de BES⁶) niet automatisch ingeschreven in het kiesregister. Hierdoor zijn deze studenten buiten beeld als ze weer terug verhuizen naar de CAS.

Kiesgerechtigde inwoners van de CAS kunnen zich ook registreren via de Nederlandse Vertegenwoordiging op de CAS. Dit wordt echter nauwelijks actief gecommuniceerd. Hierdoor ontstaat het beeld dat registratie

⁴ <https://www.denhaag.nl/nl/verkiezingen/kiezers-buiten-nederland/registreren-voor-inwoners-van-sint-maarten-aruba-of-curacao/>

⁵ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019D25252&did=2019D25252>

⁶ <https://www.rvig.nl/bsn-voor-caribische-studenten>

uitsluitend via de website www.stemmeninhetbuitenland.nl moet verlopen. In bijvoorbeeld Frankrijk⁷ wordt deze fysieke registratie op de Vertegenwoordiging wel gecommuniceerd.

Tot slot sluit in Nederland de registratietermijn eerder dan in andere EU-lidstaten (25 april in plaats van 1 mei).

2. Stemproces: geen stembiljet thuis, beperkt aantal locaties

In tegenstelling tot andere Nederlanders in het buitenland ontvangen inwoners van de CAS hun stembescheiden niet per e-mail of per post, maar moeten zij hun stembiljet persoonlijk ophalen bij de Nederlandse Vertegenwoordiging in Oranjestad, Willemstad of Philipsburg ophalen (artikel M6.3 van de Kieswet)⁸ en daar ook hun (brief-) stem afgeven⁹. Andere Nederlanders die in het buitenland wonen ontvangen hun stembiljet standaard via e-mail (tenzij ze aangeven dit per post te willen ontvangen) en kunnen hun stembiljet per post terugsturen.¹⁰

Inwoners van de nabijgelegen BES-eilanden krijgen ongeveer vier weken voor de verkiezing een stembiljet in de brievenbus. Ze kunnen stemmen bij een van de stembureaus op het eiland.¹¹ Het Ministerie van BZK heeft voor een afwijkend proces voor de CAS gekozen omdat de postbezorging in de CAS een probleem zou vormen. Daarnaast werd bij de verkiezingen in 2019 geconstateerd dat meerdere kiezers hetzelfde e-mailadres hanteerden van één politieke partij. Voor de verkiezingen van 2024 is het proces voor het versturen van de stembescheiden naar Curaçao, Aruba en Sint Maarten opnieuw doorgelicht en herzien.¹²

3. Voorlichtingscampagne: effectief?

De Rijksdienst Caribisch Nederland en de Nederlandse vertegenwoordigingen op de CAS hebben voorafgaand aan de verkiezingen een voorlichtingscampagne richting kiesgerechtigden gevoerd, met name via influencers op Facebook.¹³ In totaal is het aantal extra inschrijvingen uit de CAS-landen in het kiesregister volgens de gemeente Den Haag hierdoor gestegen met circa 300. Het kabinet heeft wel de informatiecampaagne op de BES geëvalueerd¹⁴ maar niet van de CAS. Ter vergelijking: uit onderzoek naar de effecten van de voorlichtingscampagne voor de verkiezing van het Europees Parlement 2024¹⁵ op de BES blijkt dat op de BES-eilanden slechts 15% niet wist dat er op 6 juni 2024 verkiezingen waren.

⁷ <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F16904> en <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/R16396?lang=en>

⁸ <https://www.vnacs.nl/actueel/nieuws/2024/04/16/op-aruba-curacao-en-sint-maarten-stemmen-voor-de-europees-parlementsverkiezing-2024>

⁹ <https://www.denhaag.nl/nl/verkiezingen/kiezers-buiten-nederland/registreren-voor-inwoners-van-sint-maarten-aruba-of-curacao/> en <https://www.vnacs.nl/actueel/nieuws/2024/04/16/op-aruba-curacao-en-sint-maarten-stemmen-voor-de-europees-parlementsverkiezing-2024>

¹⁰ <https://www.denhaag.nl/nl/verkiezingen/kiezers-buiten-nederland/registreren-als-kiezer-buiten-nederland/>

¹¹ <https://www.rijksdienstcn.com/over-de-rijksdienst-caribisch-nederland/binnenlandse-zaken-koninkrijksrelaties/europees-parlementsverkiezing-2024>

¹² <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2019D25252&did=2019D25252>

¹³ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024D48445&did=2024D48445>

¹⁴ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024D48457&did=2024D48457>

¹⁵ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024D48456&did=2024D48456> en <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024D48457&did=2024D48457>

4. Gesprekken met de Staten: gedeeld gevoel van afstand en urgentie

Op 12 februari 2025 spraken wij als rapporteurs met de Staten van Sint Maarten. Tijdens dit gesprek werd duidelijk dat het Europees Parlement en het EU-burgerschap door veel inwoners als «ver van hun bed» wordt ervaren. Hoewel men weet dat stemmen mogelijk is, leeft het onderwerp nauwelijks. In de woorden van één van de Statenleden: «Onze burgers moeten eerst voelen dat EU-stemrecht iets oplevert, pas dan gaan ze de moeite nemen om zich te registreren.»

De leden wezen op meerdere concrete knelpunten. Zo zijn er tal van praktische belemmeringen die het stemproces ontmoedigen: het kiesregister vereist registratie ruim twee maanden vooraf, iets waarvoor burgers niet gewend zijn initiatief te nemen. Daarbij is slechts één stemlocatie beschikbaar, die bovendien moeilijk bereikbaar is, onder andere door gebrekkige parkeergelegenheid. Ook worden stembiljetten niet thuisbezorgd, wat een extra drempel vormt voor deelname, vooral voor ouderen.

Naast deze logistieke barrières werd het gebrek aan herkenbare en toegankelijke campagnes genoemd. Kandidaten voor het Europees Parlement moeten zich via partijen in Den Haag kandidaat stellen, wat de betrokkenheid van vertegenwoordigers van de CAS bemoeilijkt. Er is daarnaast nauwelijks zichtbare communicatie geweest over de Europese verkiezingen, met als gevolg dat veel burgers de voordelen van EU-burgerschap niet kennen of begrijpen. De Staten onderstreepten de noodzaak van gerichte voorlichting, het gebruik van digitale registratie-opties, en samenwerking met bijvoorbeeld Saint Martin, waar wel meer campagneactiviteit werd waargenomen.

Het gesprek raakte ook bredere thema's. Zo werd gereflecteerd op het democratisch tekort binnen het Koninkrijk: de Staten signaleren dat zij geen zeggenschap hebben over Europese dossiers die wél invloed hebben op hun inwoners. Dit leidt tot vragen over de verhouding tussen de landen binnen het Statuut en de legitimiteit van besluitvorming. Ook leeft de wens om meer te doen met de voordelen van het EU-burgerschap, buiten de focus op fondsen om, zoals bewustwording en de betekenis ervan voor individuele burgers.

Tot slot werd benoemd dat Sint Maarten in juni 2024 eigen verkiezingen kende, wat mogelijk invloed had op de aandacht voor de Europese verkiezingen.

Op 24 juni 2025 spraken we met de Staten van Aruba. Ook in dit gesprek kwam het beeld naar voren dat het EU-burgerschap en de Europese verkiezingen nauwelijks leven onder de bevolking. De afstand tot de Europese politiek werd nadrukkelijk benoemd. Alleen burgers die nauw betrokken zijn bij politiek lijken zich bewust van het stemrecht.

In het gesprek werden vijf aandachtspunten genoemd die kunnen bijdragen aan het wegnemen van drempels:

1. Verduidelijken van de voordelen van het EU-burgerschap. Een campagne waarin concrete EU-gefinancierde projecten op Aruba worden uitgelicht, kan helpen om de Europese Unie dichterbij te brengen.
2. Verhogen van de zichtbaarheid van kandidaten. Bezoeken van kandidaten aan de eilanden en het voeren van campagne in het Papiaments kunnen bijdragen aan grotere betrokkenheid.
3. Samenwerking met lokale partijen. Statenleden pleitten voor samenwerking tussen Nederlandse en Arubaanse zusterpartijen, zodat de

Europese agenda via lokale netwerken breder onder de aandacht wordt gebracht.

4. Een digitaal informatieplatform. Eén toegankelijk meertalig platform met alle informatie over registratie, kandidaten en het stemproces werd als wenselijk benoemd.
5. De oprichting van een EU-Centre of Excellence of Europa Huis op Aruba. Dit zou niet alleen als fysiek informatiepunt kunnen dienen, maar ook de relatie tussen de EU en Aruba kunnen versterken en het eiland positioneren als showcase voor Europese samenwerking.

Tot slot werd bevestigd dat de eerder genoemde knelpunten, zoals de omslachtige registratie en het ontbreken van automatische toezending van stembiljetten, ook op Aruba als belemmerend worden ervaren. Statenleden gaven aan dat digitale of fysieke toezending van stembiljetten veel zou kunnen bijdragen aan het gevoel van betrokkenheid. Het feit dat er slechts één stemlocatie op Aruba is, werd eveneens als een praktische drempel genoemd.

Het gesprek met de Staten van Curaçao zal zo mogelijk in een aanvullende versie van dit verslag worden verwerkt.

5. Onderzoek onder inwoners: praktische en inhoudelijke drempels

In opdracht van de Tweede Kamer hebben studenten van de Haagse Hogeschool (minor Koninkrijksrelaties) en de Universiteit van Aruba in het najaar van 2024 een onderzoek uitgevoerd onder 555 kiesgerechtigde inwoners van de CAS. De uitkomsten bevestigen drie grote knelpunten:

- *Registratieprocedure wordt als ingewikkeld ervaren*
Kiezers moeten zich via een omslachtig digitaal of papieren proces registreren bij de gemeente Den Haag. De mogelijkheid tot fysieke registratie bij de Nederlandse vertegenwoordigingen is niet algemeen bekend. Voor veel inwoners vormt dit een drempel.
- *Toegankelijkheid stemproces wordt als belemmerend ervaren*
Stembiljetten worden niet per post of digitaal verstrekt, maar moeten fysiek worden opgehaald bij de Nederlandse Vertegenwoordiging. Dit leidt tot extra drempels, zeker gezien er slechts één stemlocatie per eiland is.
- *Onbekendheid met de EU en de verkiezingen*
Veel inwoners zijn niet goed geïnformeerd over hun stemrecht of het bestaan van de Europese verkiezingen. Met name Papiamentstalige (60%) en Engelstalige (52%) respondenten gaven aan hierover geen of nauwelijks informatie te hebben ontvangen. Voorlichting via social media bereikt deze groepen onvoldoende, mede door verschillen in taal en mediagebruik. Veel inwoners gaven aan weinig tot geen kennis te hebben van wat de EU is, wat haar taken zijn, en wat zij zou kunnen betekenen voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. Met name Papiamentstalige en Engelstalige kiezers gaven dit aan.

Vervolg van het EU-rapporteurschap

Dit onderdeel van het EU-rapporteurschap over de Relatie van de Caribische delen van het Koninkrijk met de EU (mogelijke drempels voor deelname aan de Europese verkiezingen voor inwoners van de CAS) eindigt na het debat over KR en Europa.

White
Bamenga

Opkomst op de CAS: lager dan gemiddeld onder Nederlanders in het buitenland

Bij de verkiezingen voor het Europees Parlement van 6 juni 2024 stemden slechts 1.042 kiezers vanuit de CAS. Dit komt neer op een opkomst van 38% van het aantal geregistreerde kiezers (2.737) in de drie landen. Daarmee ligt de opkomst aanzienlijk lager dan het gemiddelde van 49% onder Nederlanders elders buiten Europa.

Tabel 1: Opkomst CAS Europese Verkiezingen (2024)

	Registraties 2024	Opkomst 2024	Opkomst 2024
Nederlanders in het buitenland	90.357	44.388	49%
• Overig buitenland	87.683	43.346	49%
• CAS	2.737 ¹	1.042	38%
◦ Aruba	1.187	388	33%
◦ Curaçao	1.346	581	43%
◦ Sint Maarten	204	73	36%

¹ Het aantal van 2.737 is op 18 juni 2024 met ons gedeeld door de gemeente Den Haag. In de Kamerbrief van 6 december 2024 wordt een aantal van 2.752 genoemd. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2024Z20537&did=2024D48441

In vergelijking met de BES: structureel verschil in toeganke-lijkheid

De BES-eilanden laten een opkomstpercentage van 12% zien. Anders dan op de CAS, hoeven inwoners van de BES zich echter niet vooraf te registreren en ontvangen zij vier weken voor de verkiezing automatisch een stembiljet in de brievenbus. Zij worden sinds 2014 beschouwd als kiezer in het binnenland.¹⁶ Bovendien kunnen zij stemmen op reguliere stemlocaties op de eilanden. De toegang tot het stemproces is hierdoor aanzienlijk beter geregeld, wat terug is te zien in het absolute aantal stemmen.

Tabel 2: Kiesgerechtigden en opkomst BES 2024

	Kiesgerechtigden 2024	Opkomst 2024	Opkomst 2024
Caribisch Nederland (BES)	17.846	2.151	12%
• Bonaire (LGO)	15.013	1.806	12%
• Sint Eustatius (LGO)	915	156	17%
• Saba (LGO)	1.918	189	10%

CAS: beperkte zichtbaarheid kandidaten

Hoewel er een kandidaat uit Curaçao op de lijst stond (Kenville Kleinmoedig, GroenLinks/PvdA, nr. 18), was zijn zichtbaarheid beperkt op de CAS-eilanden, waar stembiljetten met kandidatenlijsten in tegenstelling tot op de BES niet huis-aan-huis worden verspreid.¹⁷ Kleinmoedig haalde slechts 87 stemmen op Curaçao, 30 op Aruba en 8 op Sint Maarten, aanzienlijk minder dan op Bonaire (553 stemmen).

¹⁶ <https://www.rijksdienstcn.com/over-de-rijksdienst-caribisch-nederland/binnenlandse-zaken-koninkrijksrelaties/europees-parlementsverkiezing-2024>
¹⁷ <https://dossierkoninkrijksrelaties.nl/2024/06/11/curacaoenaar-kleinmoedig-stemmentrekker-maar-niet-naar-brussel/>

Franse overzeese gebieden: automatisch ingeschreven en actiever

De Franse overzeese gebieden in het Caribisch gebied laten opkomstcijfers van tussen de 9% en 22% zien. Deze gebieden hebben eveneens een associatie met de EU, als LGO of als UPG (Ultraperifeer Gebied). In tegenstelling tot de CAS-landen worden inwoners in de Franse overzeese gebieden automatisch geregistreerd via de gemeentelijke basisadministratie.¹⁸

Specifiek voor Sint Maarten is het contrast groot met het aangrenzende Saint Martin. Daar werden maar liefst 3.084 stemmen uitgebracht, op Sint Maarten waren dit er 73. Dat verschil illustreert de effecten van automatische registratie, toegankelijke stemprocedures en politieke zichtbaarheid. De Franse gemeenschap Saint-Martin heeft de status van UPG van de EU. Dit betekent dat het wel deel uitmaakt van de EU en dat EU-wetgeving daar geldt (behoudens uitzonderingen die mogelijk zijn vanwege de grote afstand tussen deze gebieden en Europees Frankrijk).

Van de Franse Caribische eilanden werd wel een kandidaat gekozen in het Europees Parlement: Rody Tolassy (Guadeloupe, Rassemblement national nr. 21/Patriots for Europe).

Tabel 3: Registratie en Opkomst Franse Overzeese Gebieden (2024)¹

	Registraties 2024	Opkomst 2024	Opkomst %
Fransen in het buitenland²	3.600.000	612.000	17%
• Overig buitenland	1.598.033	252.416	16%
• Totaal overzeese gebiedsdelen	2.001.967	359.584	18%
• w.o. totaal Caribische eilanden	653.940	85.093	13%
○ Saint Barthelemé (LGO)	5.275	1.150	22%
○ Saint-Pierre et Miquelon (LGO)	5.064	1.071	21%
○ Saint Martin (UPG)	20.000	3.084	15%
○ Guadeloupe (UPG)	318.903	42.255	13%
○ Martinique (UPG)	304.698	37.533	12%
• w.o. totaal overige gebieden	1.348.027	274.491	20%

¹ <https://www.archives-resultats-elections.interieur.gouv.fr/resultats/europeennes2024/> en <https://www.lemonde.fr/resultats-europeennes-2024/>

² https://www.lepoint.fr/politique/europeennes-comment-ont-vote-les-francais-a-l-etranger-10-06-2024-2562552_20.php#11

¹⁸ <https://www.vie-publique.fr/en-bref/294513-elections-europeennes-2024-495-millions-delecteurs-inscrits-en-france>

Onderzoeksopdracht en doelstelling

In opdracht van de Tweede Kamer hebben studenten van de Haagse Hogeschool (minor Koninkrijksrelaties) en de Universiteit van Aruba onderzoek gedaan naar de participatie van kiesgerechtigde inwoners van de CAS bij de verkiezingen voor het Europees Parlement. Het doel was om praktische, procedurele en inhoudelijke drempels in kaart te brengen, evenals percepties over het stemproces en de EU. De bevindingen dienden als input voor het EU-rapporteurschap Koninkrijksrelaties.

Onderzoeksmethode

Voor het onderzoek is een digitale enquête uitgezet onder kiesgerechtigde inwoners van de CAS die stonden ingeschreven in het kiesregister van de gemeente Den Haag en verspreid via media, onderwijsinstellingen en maatschappelijke netwerken op de eilanden. Van alle verzamelde reacties is uitsluitend de respons meegenomen van respondenten die daadwerkelijk kiesgerechtigd én woonachtig zijn op één van de CAS-eilanden. De vragenlijst was beschikbaar in het Nederlands, Papiaments en Engels en bevatte zowel gesloten als open vragen om zowel kwantitatieve als kwalitatieve inzichten te verkrijgen.

De dataverzameling vond plaats van 1 tot en met 15 november 2024. Na selectie op doelgroepniveau bleven in totaal 555 reacties over. Ter aanvulling zijn interviews afgenomen met vertegenwoordigers van onder andere het Curaçao-huis en de gemeente Den Haag (die de registratie van kiezers buiten Nederland regelt), om inzichten te verkrijgen over het registratieproces en de uitvoering van de verkiezingscampagne.

Profiel van de respondenten

De enquête is ingevuld door 555 kiesgerechtigde inwoners van de CAS-eilanden.

Taalverdeling

- 70% Nederlandstalig
- 13% Papiamentstalig
- 17% Engelstalig

Leeftijdsopbouw

- 61% van de respondenten was ouder dan 40 jaar.
 - Onder de Nederlandstaligen was 91% ouder dan 40 jaar.
 - Onder de Papiamentstaligen was 70% ouder dan 40 jaar.
 - Onder de Engelstaligen was 61% ouder dan 40 jaar.

Eilandverdeling

- 277 respondenten van Curaçao (56%)
- 211 van Aruba (38%)
- 67 van Sint Maarten (6%)

Registratie en deelname aan de verkiezingen

- 75% van de respondenten stond geregistreerd in het kiesregister van de gemeente Den Haag.

- Van deze groep heeft 64% daadwerkelijk gestemd bij de verkiezingen voor het Europees Parlement.
 - 65% van de Nederlandstalige respondenten heeft gestemd
 - 24% van de Papiamentstalige respondenten heeft gestemd
 - 26% van de Engelstalige respondenten heeft gestemd
- 36% van de geregistreerde respondenten bracht dus uiteindelijk geen stem uit, ondanks registratie.
- 25% van de respondenten stond niet geregistreerd in het kiesregister.
 - Hiervan was 35% Papiamentstalig, 45% Engelstalig en 9% Nederlandstalig.

Belangrijkste bevindingen

1. Registratieprocedure wordt als ingewikkeld ervaren

Voor veel respondenten vormde het registratieproces een drempel, zeker in combinatie met de als vroeg ervaren deadline. Het proces werd als ingewikkeld en omslachtig ervaren (formulieren downloaden, printen, ondertekenen, uploaden of per post verzenden) en snapten soms niet waarom dit niet moderner en digitaal kon. Ook gaven respondenten aan niet goed begrijpen voor welk type verkiezing zij zich wel of niet moeten registreren. Verschillende respondenten gingen er daarnaast van uit dat een eerdere registratie automatisch geldig zou blijven voor alle verkiezingen, maar ontdekten pas laat dat zij zich opnieuw hadden moeten registreren voor het Europees Parlement.

«Ik dacht dat ik automatisch bericht zou krijgen, net als in Nederland.» – Respondent

«Ik wist niet dat ik me opnieuw moest registreren. Mijn vorige registratie bleek niet meer geldig.» – Respondent

2. Toegankelijkheid stemproces wordt als beperkt ervaren

Respondenten gaven aan dat ze het fysiek ophalen en inleveren van het stembiljet bij de Nederlandse Vertegenwoordiging als belemmerend ervaren. Hiermee is er slechts één stemlocatie per eiland, vaak met beperkte openingstijden en logistieke belemmeringen.

3. Onbekendheid met de EU en de verkiezingen

Van alle niet-stemmers gaf 22% aan niet te weten dat ze konden stemmen voor het Europees Parlement. Vooral de Papiamentstalige en Engelstalige respondenten wisten dit niet (respectievelijk 62% en 49%). Niet-stemmers gaven ook aan niet bekend te zijn met wat de EU al dan niet kan betekenen voor de CAS. Vooral Papiamentstalige (78%) en Engelstalige (62%) respondenten gaven dit aan. Verdeeld naar de landen geeft circa de helft van de kiesgerechtigden op Curaçao (46%) en Aruba (51%) en maar liefst 70% van de kiesgerechtigde inwoners op Sint Maarten aan niet bekend te zijn met wat de EU al dan niet kan betekenen voor de CAS. Tot slot wist men vaak niet wie de kandidaten waren of waar zij voor stonden.

Bekendheid met wat de EU al dan niet kan betekenen voor de CAS (niet-stemmers)

	Curaçao	Aruba	Sint Maarten
Niet bekend met wat de EU al dan niet kan betekenen	46%	51%	70%
Wel bekend (Beschikbaarheid EU-fondsen)	24%	21%	8%
Wel bekend (Samenwerking via EU-projecten)	17%	17%	9%
Wel bekend (Structureel EU-budget)	10%	10%	5%

	Curaçao	Aruba	Sint Maarten
Wel bekend (overig)	3%	2%	9%

«Ik weet niet waarom ik moet stemmen. Wat doet de EU eigenlijk voor ons?» – Respondent

5. Lage zichtbaarheid van campagnes

Het merendeel van de respondenten gaf aan geen campagne te hebben gezien voor de EU-verkiezingen. Vooral Papiamentstalige en Engelstalige inwoners (respectievelijk 70% en 74%) gaven dit aan. Campagnes via Facebook werden het vaakst opgemerkt. Campagnes via traditionele media bereikten nauwelijks het publiek.

Aanbevelingen uit het onderzoek

De studenten deden drie concrete aanbevelingen om de verkiezingsdeelname vanuit de CAS te verbeteren:

- Meertalige communicatie
Maak alle informatie beschikbaar in Nederlands, Papiaments én Engels. Denk aan kieswijzers, registratie-instructies en kandidateninformatie. Verspreid materiaal via scholen, buurthuizen en sociale media. Gebruik sociale mediaplatforms en lokale influencers om doelgroepen effectief te bereiken.
- Digitale toegankelijkheid
Investeer in toegankelijke online informatie, registratie en stemprocedures, eventueel met DigiD of een vergelijkbaar identificatiemiddel.
- Bewustwordingscampagnes
Zet campagnes op die de voordelen van EU-burgerschap concreet maken voor inwoners van de CAS. Toon lokale EU-projecten, subsidies en directe effecten van Europees beleid. Organiseer bijeenkomsten en panels met lokale vertegenwoordigers.